

LS 0198 – LS 0199 – LS 0200 – LS 0201

Lennart Setterdahl: Today it is the 17th of January 1986. I am sitting together with Einar Carlson, in Davenport, Iowa. He was born 1903, the 27th of September, in Högsby, Kalmar län, Sverige and he came to the Unated States 1925. Ja, vi kan väl tala svenska?

Einar Carlson: Jaa, det är väl dåligt, men!

Lennart Setterdahl: Så Din pappa nu, vad försörjde han sig själv och familjen på?

Einar Carlson: Well 'di hade ett litet jordbruk and det var ägt med Staten, 'di 'rentade 'at, eller hyrde 'at, som 'di säger. Jaa, 'di kallar 'et väl 'hyra't, eller?

Lennart Setterdahl: Arrendera, ja.

Einar Carlson: Arrendera ja! Det är rätta namnet just. Ja! Han var, min far var född där och min mor var född nära till där, det var en plats, som hennes föräldrar hade. Och min far, han var född 1869, (jag har datum här) and min mor var född 18 .. -69 .. -76, tror jag.

Lennart Setterdahl: Jaha. Var det en stor gård?

Einar Carlson: No. There was – å – kanske 40 acres .. eller 40 tunnland.

Lennart Setterdahl: Hur många barn var ni i familjen?

Einar Carlson: Well vi var tio, men en dog när han var liten and min äldste bror dog in 1932, när han var väl omkring 29 år. Han lämnade, han har en son, som är på the police department i Stockholm.

Lennart Setterdahl: Var Du en utav de äldre eller?

Einar Carlson: Ja jag var den tredje, det var två äldre bröder.

L: Jaha. Så där gick Du i skola då i Högsby?

Einar: No vi gick i en plats som was kallad Vistad. Det var en liten skola som vi gick till. Men allt så var det ju connected med Högsby då.

L: Gick ni varje dag, eller?

Einar: Jaa. Well. Vi, när jag. När vi började, då gick vi från in september till jul och sedan så hade vi den högre skolan på vintertiden då. Men. Well. Det var. Det var vägen vi gick till 'skola hela tiden som jag gick.

L: Den högre skolan, var det de äldre klasserna då?

Einar: De var äldre ja. De var – well vi gick tre klasser. Vi började när vi var sju år och sedan de äldre, jag tror att vi gick fyra; vi gick tre klasser och en del gick fyra, så det var sju klasser allt tillsammans.

L: Ni gick inte i samma rum alla klasser, utan ni hade olika rum?

Einar: Well see. Dom tre, tre första, vad vi kallar småskolan, vi var ju i samma rum, vi hade samma och sedan hade de högre klasserna, de hade ju samma lärarinna, på vintertiden see. Och sedan då när – det var väl, not det sista året jag gick, but året förut, då 'köm 'di in med, vad 'di kallar en fortsättningsskola; högre skolning. Så jag kommer ihåg: mina två bröder, 'di hade ju 'slutet – vad vi kallar 'slutet skolan då – men 'di fick gå tillbaks och ta en skola; vad 'di kallar högskolan, det var fortsättningsskolan för .. för; jag tror det var sex veckor - something like that. Ja. Fick lära mer.

L: Så när Du var sju, åtta och nio år, då gick Du bara på hösten?

Einar: Yes. På hösten ja.

L: Inte i december, januari och februari? Var ni hemma då?

Einar: No. No vi gick endast, på lördagarna, då gick vi 'halve dagen, på vintertiden. För sedan när skolan var inte där då, så då 'köm vi in, vad vi 'kaller småskolorna, småskolbarnen.

L: En halv dag i veckan bara?

Einar: Ja, bara en halv dag i veckan. Ja. Det var vägen 'di hade att ta.

L: Det var ju väldigt bra egentligen!

Einar: Jaa, för det kan; - väckte det upp lite grand!

L: Jaha.

Einar: Men nu har 'di ju ändrat det. NU har 'di ju, så nu går 'di väl; jag vet inte om 'di går a year runt eller hur de gör där nu, jag vet inte precis, men

L: Vad gjorde ni då, ni som var i småklasserna, på vintertid?

Einar: Well vi

L: Fick ni hjälpa till hemma eller?

Einar: Å ja!

L: Fick börja tidigt att hjälpa pappa och mamma?

Einar: Å ja. Vi. – Vad det var vi kunde 'göre så fick vi ju hjälpa med förstås: hugger lite ved och sånt där. Jag kommer ihåg: jag var väl bara .. . Min far var sjuk. Han hade en operation för magsår, 1914, vid jul och då, det var sedan då, efter jul, då fick mina två bröder gå till skolan båda två på samma gång. Så då; han och jag, det var ju skogsarbete omkring där på vintertiden and 'di tog liksom kontrakt 'te 'köre ut, "släpa ut", som vi kallade det och körde det ner. En del gick, körde vi 'te, det var en stor såg där nere vid Högsby och en del var, som England kom in och köpte – well, – ska vi säga – Staten sålde **så många träd**, 'di stakade ut 'at och **där** kunde 'di hugga och då när England köpte 'at, det 'meste det var sänt över till England i stockar, det var inte sågat se. Så då körde vi det 'te stationen - se.

L: Och det var obarkat också då? Ni sålde bara timmer eller?

Einar: Well en del. Jag tror; vad som gick till England, ja vi barkade dem. Men vi högg det, som 'pojker Du vet. Tallstockarna, de var barkade, men granstockarna, de behövde inte bli barkade. And vi högg det, som 'pojker Du vet och släpade ut. Det vad jag skulle 'säg. Min far och jag, vi släpade ut och körde ner stockar. Jag tror att det gick 'te, det mesta det gick 'te sågen, om jag kommer ihåg rätt.

L: Så Du var inte så gammal då när Du fick börja i skogen?

Einar: No. Men

L: Vad gjorde Du då det första? Kvistade Du eller?

Einar: No. Well vi. Vi, min far och jag, vi högg inte ner, det hade väl 'mine äldre bröder och kanske deras – för there was en annan familj, there were 'pojker där också, 'di hade nog gjort det, så vi gjorde inte det! Allt min far och jag gjorde, släpade ut 'at till den 'rätte vägen, 'store vägen där och sedan körde ner 'at.

L: Jaha.

Einar: Men

L: Så Du var med hela dagen då?

Einar: Åh ja. Ja.

L: Du hade med Dig smörgås och någonting att dricka?

Einar: Well. Yes. Ja det berodde ju på hur långt ifrån hem vi var. Ibland gick vi hem för middan, men 'meste delen så hade vi antingen smörgås med oss, eller någon tog ner vår mat vid middan se. - Så.

L: Och sedan när det blev Din tur att gå på vintern, då?

Einar: Ja. Se sedan, när 'di ändrade där, då fick vi, när vi hade slutat den riktiga skolan, då fick vi gå på fortsättningsskola också. För det var ju rätt när 'di bytte om from .. from tum till millimeter mått - om Du förstår vad jag talar om.

L: Jaa ja, ja just det.

Einar: Ja. Så vi fick 'lära det – och – jag kommer inte ihåg. Det var lite bättre, som vi lärde bättre väg av och räkna och sånt där, det var ju lite, liksom högre och bättre skolning som vi gick då.

L: Men som i skogsarbetet, använde de fortfarande verktyg och kubikfot och sånt,

Einar: Well.

L: När de mätte timmer?

Einar: .. Ja. Jag tror: på stockar och dom stora träden, där hade 'di, gick 'di nog med fot, men; men när det 'käm liksom 'te ved som 'di brände, då ändrade de det ifrån fot. 'Di brukar korta dem och såga dem tre fot i längd, men sen ändrade 'di det till 1 meter. 1 meter är ju omkring 37 ½ tum, var 3 fot är ju bara 36 tum, då det var ju lite längre, jag kommer ihåg det, för 'di var rätt tum, rätt

L: Så det var under första världskriget någon gång då?

Einar: Ja. Yes. Yes. Ja. Men – *jag tror*: jag tror att 'di hade börjat med millimeter och that system right before första kriget, för det började ju 1914, var det inte?

L: Ja.

Einar: Ja. And jag tror att vi hade millimetersystem in i skolan innan dess, inte långt före men rätt före det. För jag tror. Jag kommer ihåg, min äldste bror, han 'slute skolan innan .. innan millimetersystemet kom in.

L: Jaha. Så han hade lärt sig det gamla systemet då?

Einar: Ja. Well vi kunde det också.

L: Jaså!

Einar: Yeah. Vi använde det. Well. Nu. Jag vet, när vi; vi högg ju mycket, vad vi kallar famnved, jag vet inte om Du förstår vad det är?

L: Ja, jag vet. Oh ja.

Einar: För bränsle.

L: Jag förstår.

Einar: Vi högg mycket om det och gjorde and de hade börjat. Jag kommer ihåg när vi endast sågade längden 3; 3 fot och 36 tum, and sen fick vi gå över till 37 och 37 ½, or what ever det var. Det kommer jag ihåg, så det var rätt in den tiden då. Jag var väl omkring kanske 12 13 år eller så, 12 år.

L: Kommer Du ihåg om folk reagerade emot det, att det var onödigt att ändra om till millimeter och meter?

Einar: Well? ..

L: Det är ju alltid svårt att ändra om på saker.

Einar: Ja visst, ja visst. Men; vi var ju inte så mycket invecklade med, som fabrikena var, men det var ju nog 'talen om 'at, men jag tror att 'di – att 'di förstod att det hade 'te 'kömma till det, så jag tror inte att det var mycket emot det då, om jag kan komma ihåg, men jag vet inte, jag är inte så säker på det. Att tidningarna skrev, det kommer jag nog inte ihåg.

L: Pappa reagerade inte emot 'et?

Einar: Det tror jag inte. För jag tror att 'di .. 'di förstod att det hade 'te 'kömme, för att 'di hade ju så mycket affärer and so med liksom med Danmark och .. och Tyskland och så, så 'di förstod nog att det skulle 'kömma 'ändån see! Liksom här nu, i fabriken var jag har arbetat nu. Vi hade ju en del millimeter – like trading, and stuff like that – men här har 'di ju inte 'kömmit över till det ännu. England, or 'alle dem där olika länderna, 'di har det ju och Tyskland har haft det för många år!

L: Jaha.

Einar: Men still Amerika håller tillbaks. Jag vet inte, kanske; för jag förstår om in maskinarbete, för det var ju vad jag gjorde 'siste 35 årena and jag vet att det är ju 'kötsamt och 'byte 'öm "from millimeter 'te"* from tum 'te millimeter, (skulle jag säga). Så jag tror att det är *en orsak* varför att Amerika håller tillbaks till really gå över till millimetersystemet.

L: Jaha. Hur var det under första världskriget i Sverige? Kommer Du ihåg att det var dåligt med mat och svårt då?

Einar: Well. Ja det var det nog. Vi var ju ute på landet then. Vi hade liksom bröd och potatis och .. och kött hade vi väl. Men .. men vad som 'en fick köpa liksom socker. Det värsta som jag kommer ihåg var oljan, för när 'di. Vi hade ju inga traktorer inte, eller någonting, det var ju allt hästar. Men .. men när 'di gjorde tröskningen, då behövde 'di ju olja and jag kommer ihåg, jag vet inte vilket år det var, men ja, de sände mig ner 'te Högsby and 'di hade sagt att det skulle 'köm in olja. Jag stod där en hel dag. Jag tror att jag fick – det var 'le en kvart, kanske! – kanske det var en liter.

L: Vad var det för? Maskinolja eller?

Einar: Maskinolja, ja.

L: För smörjning?

Einar: Yes! Ja! Men 'di behövde 'at för .. för tröskmaskin see.

L: Jaså, bara en liter?

Einar: And .. and .. and det var svårt att få det se, var nästan omöjligt, – 'course some bensin, eller gasolin; vi hade ju ingen användning för that. Jag vet inte – jag tror att han. Att 'di använde det – var det denaturated alcohol eller vad det var för motorer 'te .. 'te och 'köre dem med, men 'di hade ju 'te olja and det var det 'värst och få. Så – vi var ju kanske 15 20 personer som stod där 'hele dan och väntade 'te få en liter see.

L: Och det var under 'trösket det?

Einar: Yes, ja det var på hösten, men jag minns inte vilket år det var, det kanske var -15 eller -16, men det minns jag inte.

L: Nej.

Einar: Så. Men.

L: Du kommer inte ihåg vad de använde för motor? Ni hade inte hästvandring?

Einar: No no! Well, 'di hade det förut! Jag kommer ihåg när vi använde det där.

L: Hästar?

Einar: Yes. Men. Men vad jag talade 'öm nu, vad 'di behöver olja för, det var ju en – jag vet inte vad ni kallar den – en motor som körde tröskverket, se.

L: Jaha.

Einar: And; vi ägde det ju inte. De 'köm to platsen när Du behövde den Du vet se.

L: Jaha. Så lejde ni folk då extra?

Einar: Jaa. 'Di bytte ju 'öm, mesta.

L: Bytte ja. Tröskbyte?

Einar: Ja. Ja. Ja.

L: Och då hjälpte alla till vid tröskningen?

Einar: Å ja. Å ja!

L: Hur många flickor var ni i syskonskaran?

Einar: Well, there was. Vi var fyra 'pöjker; fem 'pöjker och fyra 'flecker.

L: Jaa. Så ni var

Einar: Nio som levde, en 'pöjk dog när han var just en månad gammal eller så.

L: Jaha. Sen när Du blev lite äldre då, Du gick och läste i Högsby?

Einar: Högsby, yes, ja.

L: Var ni många i konfirmationsklassen?

Einar: Å - vi var nog – jag säger 60 eller 70. Då hade de; 'pöjkarna gick **en dag** och flickorna gick **en dag**, men sedan på konfirmationen, då var ju alla inne på samma dag – Du vet.

L: Jaså flickor och pojkar var skilda åt när ni gick och läste?

Einar: Yes, när vi gick och läste, men

L: Ja, men när ni gick upp och läste på konfirmationsdagen, var ni alla tillsammans?

Einar: Då var vi alla tillsammans ja.

L: Och då fick ni nya kostymer?

Einar: Jaa det fick nog de flesta, tror jag, jag vet inte.

L: Var det en skraddare som kom in då och tog mått och sydde upp eller?

Einar: No, jag tror att min far köpte mig en .. en sydd .. sydd kostym, om jag kommer ihåg rätt. För jag ...

L: Så Du kunde inte använda Din brors, som hade gått året före?

Einar: No, nej det gjorde, jag hade nog *en. Men skor, det kommer jag inte ihåg att jag hade några 'nye, det kanske jag använde ett par utav mina bröders, Nej det kommer jag inte ihåg. Men jag kan inte komma ihåg att jag fick nya skor. Men; jag kommer ihåg att jag tyckte 'öm den här kostymen jag hade, så jag bad min mor 'te spara den när jag lämnade and hon, hon gömde den för många år, men sedan gav hon bort den. Så när jag kom tillbaks, då*

L: Då var den gången. Ja. Och efter konfirmationen, då fick Du ut och se Dig om efter arbete?

Einar: Jaa. Det första året, jaa, kanske två årena, då var jag hemma. Men sedan, in 1921, då lämnade jag hemma och arbetade hos en annan, för en annan bonde där nerifrån, som .. well 'di var bekanta till mina föräldrar.

L: Så Du tog anställning hela året då för honom?

Einar: Well jag var 'bare där för: kanske tio månader, eller så. Jag började omkring den 15: March och sedan var jag där till, jag kommer inte ihåg precis vilket datum jag lämnade. När vi blev färdiga på hösten med plogningen, så, då gick jag tillbaks hem.

L: Så Du gjorde all sorts arbeten som var på gården?

Einar: Yeah.

L: Du var i skogen och plöjde och

Einar: Oh yeah. Yeah. Yeah.

L: Tog Du hand om korna också och mjölkade och sånt, eller?

Einar: Nej, jag gjorde ingen mjölkning men; tog hand om kreaturerna, det gjorde vi ju. Det gjorde jag från när jag var **så där pass hög** Du vet.

L: Jaha. Men Du mjölkade aldrig?

Einar: Nej!

L: Var det fruntimmersgöra det?

Einar: Ja. Yes. Min mor gjorde most then till flickorna blev 'store, så 'di 'kunne hjälpa.

L: Vad berodde det på att pojkarna aldrig lärde sig att mjölka?

Einar: Jag vet inte, jag kunde då. Min mor visade mig. Jag 'kunde 'mjölke, men vi gjorde 'et aldrig. Det var fruntimren gjorde det. Även på de större gårdarna, tills 'di fick mjölkmaskiner, det var allt gjort; fruntimren gjorde det.

L: Jaha.

Einar: Jag vet inte. Det kanske var på större, men jag minns inte att jag kände någon person – någon man – som mjölkade. Men jag vet: jag hade en kusin, som hade varit i det här landet för å 'fyre, fem sex år and han kom tillbaks and han gifte sig och då han, han hjälpte med mjölkning. Det kommer jag ihåg. Han hade väl arbetat på någon plats här i Amerika så han hade lärt sig. Det kommer jag ihåg.

L: Hur mycket fick Du i betalning då för de tio månaderna 1921?

Einar: Well; det var right after. There were right after första kriget då, så jag fick 90 kronor i månaden. Det var ju bra pengar!

L: Jaha. Så Du kunde spara lite grand då?

Einar: Ja, Du vet hur det går. Det första jag köpte en cykel! Men – det var ju bra betalt och så fick jag ju med board också så.

L: Jaha. Vad hade ni för förnöjelse på kvällarna? Var det mer än Du på den gården som arbetade eller var Du ensam?

Einar: No. No jag var den ende. And vi hade ingenting på kvällarna. 'En arbetade ju till klockan sju och sedan, 'en hade fött hästarna eller vad vi gjorde, så var det kanske åtta innan vi åt kvällsmat och då var det ju tid 'te gå 'te bed nästan. Så, Du, under veckan, då tror jag inte att vi hade några tillställningar eller någonting. Men liksom på lördag kväll; då var, på sommartiden, då hade vi ju en dans, or something, som 'en gick till.

L: Kunde Du sluta före klockan åtta då på en lördagkväll, till exempel på sommaren?

Einar: Sju. Sju, ja. Well, det gjorde vi nog. Det var alltid some 'olike saker, kanske vi 'köm och gjorde gjorde right hemmavid. Men det riktiga arbetet, jag tror att det slutade lite tidigt, only om det var; - om vi hade brått med någonting, liksom när 'en tog in hö eller nånting så där, då arbetade vi 'te mörkt, Du vet, 'te få att gjort, se. Så det var ju ingen fråga, för det var ju bara han och jag och hanses fru, var jag arbetade då första året när jag lämnade hemma. Så det var ju ingen fråga då. För det förstod jag ju också, för jag hade ju växt 'öpp med det. Man hade hö och ville få in det.

Om det var 'törnt, Du vet, då var det ju ingen fråga, utan 'en arbetade så länge man kunde!

L: Hur var arbetsdagen då? Du gick upp tidigt på morgonen?

Einar: Well, vi. Ja. Vi gick nog upp at kvart i sex, eller så - och

L: Och då hade ni en kopp kaffe och?

Einar: Ibland det var kaffe om 'en ville ha 'et, men jag var inte som, jag tror inte att jag drack något kaffe. Men senare hade vi ju alltid some frukost vid – jag tror det var halv åtta eller sådär.

L: Jaha.

Einar: Så jag mestadels, så tror jag att jag väntade till dess.

L: Och sedan hade ni kaffe vid tio elva eller?

Einar: No inte .. om vi var riktigt nära 'te 'te huset, då hade vi nog lite kaffe på morgon, but på eftermiddagen, at halv fem var det väl, då hade vi kaffe varje dag.

L: Jaså halv fem!

Einar: Ja.

L: Jaha.

Einar: Ja.

L: Och middagsrasten, den var emellan tolv och

Einar: och ett. Vi hade alltid en timma.

L: En timma ja.

Einar: Jaha.

L: Och lade ni er och vilade lite grand då eller?

Einar: Well han, den här Engdahl, han ville att jag skulle gå och lägga mig en stund och det gjorde jag kanske en gång, det bestyrde på vad vi gjorde. Om jag hade någonting som var intressant in då tror jag inte att jag gick och 'la mig ner, but annars så kanske. För hästarna, om vi använder hästarna, 'di fick ju lov och äta vid middan då, så vi gav dem en full timma, Du vet. Det gjorde ju, det styrde på vad vi gjorde vad slags arbete. Om vi var brått med någonting, då kanske vi 'börjde lite kvickare, men det var ju förstånd att 'en skulle ha en timma för middag.

L: Och det var mycket hästarna som bestämde det, för att de skulle ha tid på sig att äta?

Einar: Well yeah yeah. And 'di fick ju lov och; om Du skulle använda dom för jordbruket, då fick 'en ju lov och se att de fick eat .. äta åtminstone en timma på morgonen, en och en halv timma - Du vet.

L: Så när Du var med Din husbonde och arbetade, det var ingenting Du såg som skulle kunna göras bättre, som Du tyckte att det var lite konstigt gjort, eller avigt? Alltså det är ju alltid så att de som växer upp, de anser ju att det skall göras på ett annat sätt?

Einar: Ja ja ja ja ja ja ja ja ja.

L: Du kunde inte framföra sådana synpunkter

Einar: Well jag kommer ihåg, när jag först kom där på våren, då hade han angjort så de skulle 'bygge en lagård 'näste not den 'sömmarn jag var där, not det året. But; and den här byggmästaren, (den hära familjen) 'di hade ju skog, mycket skog and 'di hade sågat ner vad 'di behövde för .. för 'te 'bygge lagårn med, men det låg ju inne i skogen, det hade inte blivit utsläpat see. Så det var en utav mina första arbeten som jag gjorde för 'hoonom. För jag visste ju hur 'te 'göre det, för vi hade ju gjort 'at. Varenda vinter gjorde vi det när vi växte up. Så - det var ju en utav de första arbeten som vi gjorde när jag kom till 'hoonom Du vet. Han och jag. Första dagen så gick han med mig och vi släpade ut stockarna 'te vägen och 'la dom - Du vet - där. Och sedan. Well jag var där, jag minns inte många, två, tre dagar, jag vet inte hur många, **själv!** och gjorde det, för jag 'kunne, jag var van vid 'te 'lyfte dom där stockarna och sådär och släpa ut dom. Och sedan körde ner dom. Det var en såg - not so long – långt ifrån where vi .. var hanses gård var. Så vi körde ner dit och sedan, när 'di hade slutat, sågat allt annat, då sågade de hanses virke för lagårn och så staplade vi upp där, för 'törkning and this var där 'te nästa år se. Och då hjälpte jag 'en med **det också** Du vet. Så det var en utav dom första, jag kommer ihåg ,det var en utav dom första jobbena som jag hade, hos 'hoonom.

L: Använde Du en häst då eller framkälke bara?

Einar: Å Du menar:

L: När ni körde ut?

Einar: När vi körde ut? Bara **en**.

L: En häst ja.

Einar: När vi släpade ut dem, yes.

L: Och en framkälke?

Einar: Yeah, det var, var liksom en framkälke – yes ja.

L: Jaha.

Einar: Ja och så lade vi upp dem och sen, den andre änden fick

L: släpa.

Einar: Släpa ja! Ja.

L: Så det hade Du lärt Dig när Du var liten pojke?

Einar: Å, just ja! Det gjorde vi ju, from **så där pass stora**.

L: Jaha.

Einar: Och vi var ju. Vi var bara liksom kanske fourteen; fjorton femton år gamla när vi gick in. Min far took kontrakt och hugga ner för, liksom för; 'öm det var from England, 'di hade köpt skogen, and då sågar vi ner dem, och sågade. 'Di märkte ut hur långa they wanted. Vi sågade ner dem och kvistade dem och sen lämnade vi dem och sen hade 'di en man som kom och märkte var han ville ha dem avsågade och så. See because the English lenth see, på 12 Ft, var ett tum längre än de svenska!

L: Jaså!

Einar: See. Så. 'Öm. 'öm Du sågade för och arbetade för ett English company – eller vad Du kallar 'at – då var det ett tum längre, var stock, see. Det liksom. Well now, of course, Sweden and Germany, they don't use inches at all; or that tum, som vi sa. Men då var ju the English tum-et var, på 12 Ft, då var det ett tum längre. Så på våra – vad kallar ni 'döm - som Du mäter med? Ah! Jag kan inte komma ihåg vad 'di 'kaller en .. en – En 'kunne

L: Jaa jag kan inte komma på ordet heller, jag vet vad det är.

Einar: Men de hade ju det svenska måttet på 'en sidan och - och engelska på den andra sidan see.

L: Engelska på den andra. Ja.

Einar: Så. Men; 'di ville, för någon orsak, 'di ville märka träna själv.

L: Mätklave hette det väl?

Einar: Va?

L: Mätklave?

Einar: No. Tumstock!

L: Tumstock. Å!

Einar: Ja. Tumstock.

L: Ja ja tumstock ja. Ja.

Einar: Tumstock ja! Ja. And there was; det engelska på 'en sidan och det svenska på den andra.

L: Men de hade också en mätklave som gick ut på det här viset?

Einar: Jaa?

L: Som mäter stockarnas storlek?

Einar: Nja vi behövde inte göra det. No.

L: Ni behövde inte det.

Einar: När. Om 'en körde – liksom när vi släpade ut dem och körde dem till stationen, då 'mätade 'di den lilla ändan på stocken och så 'lengthen och så multiplicerade de det och det vad vi fick betalt för. Så. Och vi, när vi körde. Det var ju alltid någon 'söm .. 'söm, 'öm Du 'köm ner med ett lass 'te stationen, då var det någon 'söm .. 'söm stod där och mätte och sen gav 'döm Dej ett paper hur

mycket Du hade på vårt lass se. And det var en annan person som vi brukar, som var Ivan Jonsson, som vi körde mycket för and and vi körde vägen ner, 'te 'te stationen, var **han** tog sitt; eller om vi körde 'te sågen. Då stannade vi och han 'mätade varje lass se och så fick vi betalt.

L: Ja. Mätte de rätt? Var de ärliga, de som mätte lasset?

Einar: Å ja. Jaa, det tror jag nog. För jag vet. Jag vet. Jag minns inte – vilken person det var som vi körde, but 'di hade en person som arbetade på, på en fabrik där, and han 'köm ut och mätte lasset. Så det tror jag nog att det var rätt gjort.

L: Var det bra betalt efter sett till arbetet?

Einar: Well under kriget, då var det bra betalt, men annars så var det nog dåligt. Men; det var ju 'ende vägen vi kunde tjäna några extra do.. eller kronor see.

L: Det fanns inget annat arbete runtom som ni kunde ta?

Einar: Well – ibland så hade Staten liksom vägarbete – men det var ju dåligt. 'Di betalade, jag kommer inte ihåg. Jag arbetade. Det var 'siste vintern jag var hemma innan jag 'köm över här till Amerika, jag arbetade med ett par personer som hade; vi lagade vägar och liksom. Men jag kommer inte ihåg hur mycket vi fick på timmar men 'di betalade på timmar då. Men; jag kan inte 'kötta ihåg hur mycket det var! Men; 'en fick ta vad som 'en kunde finna Du vet!, för det var ju inte.

L: Så hur gammal var Du då när Du kom på det här med Amerika? Hur kom det upp?

Einar: Varför jag 'köm hit?

L: Ja, ja alltså varför?

Einar: Orsaken varför jag 'köm hit?

L: Ja.

Einar: Well för det var ju så dåligt med arbeten och så arbetade jag. Det var en utav personerna som jag arbetade med när vi gjorde vägarbetena den 'siste vintern jag var hemma, hanses far var här i Amerika och han, det var på; – det var väl på vintern mitten mellan -23 och -24,

L: Så Du var ungefär i 20-årsåldern då?

Einar: no! Wait a minute now! Det var nog 'emella -22 och -23! För han! Han gick hit i 1923!

L: Vem var det?

Einar: Well hans namn var Gust Jonsson. Hanses far var in Moline – and – and det var **Han** som hjälpte mig 'te 'kötta över här. Men *då* var jag ju under .. militärtid.

L: Du hade mönstrat då?

Einar: Ja.

L: Hade Du mönstrat?

Einar: Ja det tror jag att jag hade! Så jag kunde inte gå då, men han kanske inte hade kunnat tagit mig along and med sig anyway - det vet jag inte. Men sedan då, när jag hade varit inne på värnplikten, då hjälpte han mig över. Det var han som hjälpte mig 'te 'kömme hit. Han sände mig pengar och .. och – jag kom 'te 'hoonom, så han

L: Så Du hade inte haft några Amerikatankar före mönstringen?

Einar: Well - det tror jag inte. Jag tror att han; och 'köm den här Gust Jonsson, and att han skulle gå och jag kanske blev intresserad i. För; han visste ju lite grand 'öm arbetet här i Amerika, för hanses far; jag vet inte vad hanses far gjorde. Men. Men. 'Di arbetade på ett foundry här: Uni Melba ,out in East Moline. Han arbetade där i hela sitt liv så långt 'te han dog men jag var bara där de första tre årena.

L: Så Din pappa och mamma hade inga släktingar här i Amerika?

Einar: No. De 'ende släktingar vi hade var dom här kusinerna Helanders in Winona.

L: In Winona.

Einar: Ja, de var kus..

L: De kom ifrån Högsby?

Einar: No no! No de 'köm ifrån Mörlunda. No 'di 'di 'köm inte från Högsby. But 'di var, dom här tre bröderna och systemen, 'di var kusiner 'te .. 'te min far.

L: Ja ja.

Einar: Men på min mors sida, jag tror inte det var någon där, jag vet inte.

L: Du kan inte påminna Dig att de här Helanders, att de skrev hem till Din pappa?

Einar: Yes! Det gjorde de nog! För; jag kommer ihåg, jag visste inte precis var 'di var, men jag åt på ett, vad 'di 'kaller ett boardinghus, i Moline, and det var en person där. Jag kände honom 'bare som – hans namn var Karl, and *en söndag* satt vi på (?), så jag frågade honom: "Vad är Ditt 'siste namn"? Well då så sa han det var Helander. Så jag sa väl: "Jaha. Jag har släktingar på min fars sida vid det här namnet". Så vi började och tala då. Vi var – i guess second kusiner You know, him and I. Hes. Hanses far var den yngsta utav 'Helanderpöjkarna. Så – jag vet inte var han arbetat. Senare på tiden, då hade han en .. gasolin station! men; jag minns inte var han arbetade då. Men jag hade en bil då, så vi körde ner 'te Winona and hälsade på hanses föräldrar. Så då kom vi ju in a god contact med dom Du vet. And; Gust Helander, Karls far, han, han mindes ju och kände min far riktigt väl, Du vet. Men de var de 'ende som jag hade.

L: Som Du hade som närmaste släktingar här över, ja.

Einar: mm.

L: Så han, Gust Johnson, skrev Du till honom då? Eller: ja vad hände med militärtjänstgöringen nu för resten?

Einar: Well jag var inne där.

L: Och 'exerade?

Einar: Oh sure!

L: Hur länge?

Einar: Well jag var i reserven. Jag var väl inne kanske tio and elva månader tillsammans?

L: Var någonstans? I Eksjö eller?

Einar: I Eksjö ja.

L: Eksjö.

Einar: Ja. Ja vi var, jag var där – om 'en kanske skulle 'nämne det – jag var tillbaks till Sverige nu i maj månad – and – en bekant som hjälpte mig. Jag hade ett hjärtslag or vad det är, jag vet inte vad 'di 'kallar det på svenska and jag hade ju ingen här så jag kunde inte gå hem ensam. Så det var två flickor som jag kände här i Davenport, så 'di 'köm med mig hit hem och stannade med mig i huset. Annars så hade jag ju fått betala för 'lasaretten se. Så – nu i vår när jag började tala om att jag skulle gå, kanske gå tillbaks till Sverige, en utav dom här flickorna hon ville gå med mig. Det visste jag inte förrän den andra flickan tala 'öm 'at för mig. Så hon var med mig 'te – hon gick med mig 'te Sverige. Så när vi var – när vi var up i Stockholm, min brors son, han – han 'exerade väl i Eksjö och sedan fortsatte han där, så han var kapten! Han kom så högt som kapten. And när vi var i Stockholm, Gerrie och jag, så sa jag att då skulle vi gå upp till Eksjö, för det var inte så långt från Högsby. And vi hade 'hyrat en bil i Högsby, men vi körde inte den till Stockholm, vi tog tåget till Stockholm. Men när jag var up och talade och vi stannade med min brorson där, så sa jag 'te 'hoonom att .. att jag skulle vilja gå 'te Eksjö. Ja han kände ju alla dem högre befälen där, så han sa: "jag kallar dom. Jag ringer dom and and ser om någon kan ta, gå med där". Så det gjorde han! Så – efter vi 'köm tillbaks till Högsby så ringde han mig och sa vad han hade anställt, att det var någon, jag kunde gå 'te vakten där i Eksjö and say who jag var och 'di hade någon där 'te gå med och visa oss barackerna där, som de kallar. Well! Det var en - and vi hade även (?).

L: Jaa.

Einar: Han sa det var en löjtnant Svensson som skulle gå med oss. Well. När vi 'köm up där, en bror, en utav mina bröder gick med mig och Gerrie, vi körde dit då. Så när vi 'köm 'te vakten där så gick jag 'öpp och 'fråga 'pojken. "Well". Han. "Jag ringer min befälhavare" eller vad han sa där. And så denne hära personen ,han 'köm ut and han sa: "Ja, det 'kömmer en ner inom någon minut". And it was a kind of kallt så han sa: "'Köm på insidan. Är Du ensam"? "Nej" jag sa: "jag har en flicka med mig". Så han trodde att det var min fru! Men. Så jag gick och fick vår bil och han sa: "det är en plats här var Du kan parkera bilen, så Du inte behöver gå så långt". Så jag körde ner bilen dit. Men min bror, han hade varit i flottan, så han ville ju inte gå med oss! Så! Gerrie och jag, vi gick in i vaktplatsen där You know

och satt ner. Here comes en person, en riktigt stilig person Du vet! And han introduced sig – och han var en Major. Because Ted Svensson, han kunde inte gå, han hade något annat han fick göra. Så han tog oss runt där, den Major, jag kan inte komma ihåg hans namn nu. Men; min bror .. brorson sa att den här Major som tog oss, runt och visade oss barackerna där: någon dag så blir han nog det 'högste 'befälen där. Han var en riktigt fin man. Han var som hygglig, Du vet!

L: Så då kunde Du besöka Dina gamla bevakningar.

Einar: Ja visst ja.

L: Kände Du igen Dig?

Einar: O visst det. Ja. Det 'ende som 'di hade ändrat framgångarna lite, lite grand, men han tog oss 'öpp and .. and var vi hade våra – jag vet inte vad 'di kallar, var Du sover, Du vet. Det var ju precis som när jag var där!

L: Vad tyckte Du om det militära, när Du var ute?

Einar: Oh well! Jag hade inget besvär. Det det!

L: Var det pojkar som inte tyckte om att åka ut och göra värnplikt?

Einar: Ja det var det nog, för det är ju

L: Vad berodde *det på*?

Einar: Ja, det vet jag inte, men 'di tyckte väl att det var onödigt, jag tror att det var den 'meste orsaken.

L: Ja Du var ute och 'exerade då efter kriget?

Einar: Efter 'förste kriget.

L: Ja.

Einar: Yeah.

L: Var det inte då ett tal på gång att det aldrig skulle bli mer krig och att ni behövde inte ha militärer och så?

Einar: Jo, det trodde 'di nog, Du vet. Men 'di – 'di högre upp, de förstod väl bättre än det.

L: Så Du märkte ingenting när Du var ute i det militära? De var lika noga som förut kanske med marschering och kommandoord?

Einar: Ja. Ja. Because de hade ju sina restrictions, som vi säger, men; jag såg inget besvär där.

L: För de bildade ju Nationernas förbund 1917.

Einar: Ja ja.

L: Det var detsamma som the Unated Nations.

Einar: Ja ja yes.

L: Och då – det skulle ju aldrig bli krig mera.

Einar: No. Ja! Ja.

L: Men; det gick som vanligt alltså? Ni var alla inkallade, de som var i rätta åldern för att göra tjänstgöring?

Einar: Yes. Yes. Yes.

L: Och Du var där i tio månader?

Einar: Omkring nio tio, jag kommer inte ihåg precis.

L: Tio månader. Så efter Du kom tillbaka då, tog Du ett nytt arbete?

Einar: Ja, det, jag var 'hemme då i mitt hem och vi arbetade väl i skogen då lite grand väl den vintern – You know. Och sedan, 'näste 'sömmarn, då arbetade jag för en .. en morbror, 'di var på jordbruk. För hanses son, han var ett år yngre än vad jag var, så han var ju inne för militärtjänst då. Och så jag arbetade för dem .. hos dem tills jag kom över i september här då.

L: Jaha. Så alla Dina bröder gjorde värnplikten?

Einar: Ja. Min yngste bror är 20 år yngre än jag är, så han var i militärtjänst. Väl han hade varit inne före det andra kriget, men sedan var han ju inkallad igen och jag tror att min .. men, min äldste bror, han var ju död, men den andre 'broren, som är 2 ½ år äldre än vad jag är, han var inne också för tjänstgöring då, jag vet inte hur long – hur länge. Den yngste 'brorn tror jag var inne bra länge då men – men den andre 'brorn vet jag inte hur länge han var inne. Men 'di var inkallade för tjänstgöring då.

L: Så Dina två äldre bröder, vad fick de för arbeten efter de kom ifrån det militära?

Einar: Well den äldste han arbetade liksom förman på 'en större jordbruk.

L: Som rättare?

Einar: Well, kanske det är vad 'di kallar, jag vet inte, eller förman. And. And den andre 'broren, han var byggmästare, han arbetade med en morbror, 'di byggde hus, han var, som carpenter, som vi kallar här.

L: Och de hade inga funderingar på Amerika?

Einar: No.

L: Inte alls?

Einar: No, none what so ever. The only ones was this one sister, that's in Rockford. She wanted to go with me when I went in 1925, but I couldn't see to take her on then, but she came in 1928.

L: Tre år senare.

Einar: Ja.

L: Så 1925 då, Du skrev till Kungs då för att få tillstånd till att åka över?

Einar: Å ja, ja det takes.

L: Och det var inga svårigheter?

Einar: No. The only. Den enda svårigheten jag hade, jag föll och jag skadade min hand see, så jag var i Malmö en gång and – and – han, – doktorn där, han föreslog att jag inte skulle - . Jag hade allting ordnat 'te gå på en båt tidigare än jag gjorde, men han föreslog att jag skulle vänta till 'näste båt, så det här fick läka lite granna.

L: Och det var fortfarande en skada då?

Einar: Ja. Jag hade a kind of .. hade uppslaget, Du vet, se.

L: Ja.

Einar: Så han trodde inte att jag -. För han var rädd att 'di skulle sända mig tillbaks, se, from New York!

L: Jaha.

Einar: Så när jag 'köm 'te New York, - jag gick då på 'näste båt, - då titta 'di ju på det här and den doktorn som

L: Och de märkte det?

Einar: Ja visst, för jag, jag hade ju

L: Fick Du sträcka fram händerna?

Einar: Ja. Ja han kunde ju se detta och jag hade 'at omslaget fortfarande då. Så, denne här doktorn, han kunde inte tala svenska, men han gick och fick en annan person, en annan doktor, han kunde tala svenska. Han sa: "Du håller på och" – (vad 'kaller ni det på svenska)? "massaging".

L: Massage, ja.

Einar: Ja. Så, he said: "Do You want to do massage"? So: I did! I started to work in the foundry. I came here Friday and at Monday morning I started to work in the foundry!

L: Men innan vi går in på den perioden nu, Du gick till prästen också och bad om utflyttningsbetyg?

Einar: Ja visst. Ja.

L: Vad sa han?

Einar: Well 'di var väl så vana vid *det* – så.

L: Var det många som åkte till Amerika?

Einar: Å det var det nog. Ja.

L: Kände Du någon som hade åkt tidigare, som Du kanske hade

Einar: Nej, inte. Well jag kände den här Gust Johnson and en bror till honom var här. Han gick to, - han gick innan, han var yngre än vad jag var, så han gick innan han behövde gå into militärtjänst, så **han var här**. And sedan när jag kom till Moline, då kände jag en person from Högsby, 'söm jag hade sett där, men jag var inte riktigt känd med honom men

L: Men det var Gust Johnson, det var honom som Du satte Dig i kontakt med?

Einar: Ja visst.

L: Garanterade han för Dig då att Du kunde komma hit över då eller?

Einar: Well jag vet inte hur?

L: Han skrev inte något brev som Du skulle ha med Dig och visa?

Einar: Nä, det tror jag inte.

L: Men han skickade pengar till biljetten?

Einar: Mm. Ja.

L: Bad Du honom att skicka det?

Einar: Ja visst, jag hade inte pengar för det!

L: Jaså Du hade inte kunnat sparat ihop någonting på alla år?

Einar: Nej. Nej. No.

L: Och under militärtjänstgöringen, där kunde Du inte spara pengar heller?

Einar: Jag fick 50 öre om dan! Jaha! 7 kronor, 7 kronor varannan vecka. Du kunde inte. Köpte en 'köpp kaffe med 'et Du vet! Så Det.

L: Jaha. Så det var allt. Det var mat och husrum, det var allt det var.

Einar: Ja.

L: Var maten bra i det militära?

Einar: Å ja! Jag klagade aldrig på maten. Det var ju en del, 'di 'di; nej, det var inte något farligt med det. Du hade god mat. Kanske var en gång ibland 'söm det inte var precis 'söm Du tyckte 'öm at, but; no, jag klagade aldrig på det.

L: Så Gust Johnson han sände biljett?

Einar: Mm.

L: Och den köpte Du: var någonstans, i Kalmar - eller?

Einar: Jag 'kömmer inte ihåg 'öm *han* sände mig biljetten. Jag vet att han sände mig pengar för tåget from New York to Moline, men jag tror att han sände biljetten genom någon agent. Jag är inte säker, jag kan inte 'kömma ihåg det!

L: Så det var redan betalt då?

Einar: Ja å ja.

L: Och han var inte rädd att låna pengarna till Dig?

Einar: Nä. No we. Å min – han kände min familj Du vet och han visste. No det var inget.

L: Så det bar iväg då i september 1925?

Einar: Ja. Jaa.

L: Och ner till Malmö, eller till Göteborg?

Einar: Well vi fick gå till Malmö och och fick våra 'pappir godkända där och sedan gick vi from Malmö till Göteborg.

L: Och låg där över natt där då i Göteborg?

Einar: Well vi åkte på tåget, så vi 'käm in där. Jag tror vi åkte på tåget så vi 'käm in där tidigt på 'morgon och sedan lämnade väl båten vid middagstiden eller sådär. Men det var en plats när vi gick av tåget som vi stannade och väntade. Det var tid så de lär oss gå på båten. För jag 'kömmer ihåg: vi gick ner och såg båten innan vi kunde gå på där.

L: Och vilken båt var det?

Einar: Det var den gamla Stockholm.

L: Gamla Stockholm.

Einar: Ja.

L: Fanns det en ny Stockholm, eller varför kallas den det?

Einar: No. No den, det var en gammal båt. 'Di hade; in 19--. Jaa 'en kanske skulle veckla in det här. But in 1948, då gick min fru och jag 'tebaks 'te Sverige och då gick vi på en ny Stockholm! Den. Det var andra gången den var 'te New York.

L: Så då, när Du åkte med *den Stockholm*, de sa inte Gamla Stockholm, utan dom sa Stockholm bara?

Einar: Nej Stockholm det var vad dom sa, men många sa

L: Var det en gammal båt?

Einar: Ja det var det nog. Men det var en stor båt, för vi var, jag tror att det var mellan 12- och 1300 personer på den då, när vi 'köm över.

L: Jaha. Och det var ingen med ifrån Din hemtrakt som Du kände?

Einar: No, ingen from Högsby, no.

L: Nej.

Einar: Jag blev ju bekanter, Du vet hur det går, but. No, det var ingen from där.

L: Du åkte tredje klass?

Einar: Jaa det var det väl, andra eller tredje, jag vet inte vilket det var! Det var tredje klass kanske.

L: Så då var Du på väg över den stora Atlanten.

Einar: Jaa.

L: Och ni åkte direkt på New York?

Einar: Nää, vi åkte

L: Halifax ja.

Einar: Ja, vi åkte från Göteborg till Halifax. Because det var en person som jag blev bekant med som gick av där. Men; jag hörde, genom mina bröder, att han stannade inte länge in Canada. Han gick tillbaks till Sverige, men orsaken vet jag inte.

L: Så det fördröjde resan en dag då innan ni kom till New York?

Einar: Ja, åtminstone en dag, kanske två dagar, because: vi lämnade på – no – det vet jag inte nu, åtminstone en dag. För vi låg över in natten i Halifax. Så det var nog tog kanske, maybe en dag, jag vet inte nu, jag kan inte säga.

L: Och överresan den var bra, Det var ingen vind?

Einar: Å vi hade en förskräcklig storm. Jag hade en bekant som 'köm här, jag kände honom inte, han 'köm här nu på hösten and han 'köm över på samma båt, men jag blev inte bekant med honom där and jag vet inte om han 'köm 'te Moline, eller var han 'köm. Men hans namn är Tillberg and han och hanses fru, 'di 'köm här på hösten, före jul nu och jag kände honom inte igen när han 'köm hit men han sa ju vem han var och han sa ju att han visste att vi 'köm på samma båt, jag vet inte hur han visste det. And han sa till mig att vi gick igenom den värsta stormen som de hade haft på Atlantic Ocean för 40 år and vi hade en förskräcklig storm, det kommer jag ju ihåg, men jag visste inte att det var **så förskräckligt**, men det var det.

L: Blev de flesta sjösjuka jdå eller?

Einar: Å – ja there was!

L: Så de sparade mycket mat på den färden.

Einar: Haha! No! Jag vet inte, de försökte och 'fö' dom men 'di kunde ju 'ingen äta. Ja, jag hjälpte, jag var inte sjuk! And- det var väl den 'andre kvällen efter vi hade kommit in till den där stormen. Har Du varit på en sån där stor båt?

L: Ja.

Einar: Well. 'Di hade en stairway, som vi säger; uppgång, upp i fronten på båten och jag gick upp där, jag ville see hur båten gick upp och ner see and en utav stewardarna, han sparkade mig där uppe: Du kan inte vara här uppe! 'Di hade ordered alla av däckena, alla var nere, Du vet, men jag ville se hur mycket, jag kunde ju känna hur båten gick upp och ner, Den här vägen. Så jag gick upp där och jag stod där vid relingen, Du vet, men han körde ner mig då! Han säger: Du kunde blåsa av!

L: Men Du hade inte ont av sjögången?

Einar: No. Så den, the head steward, You know, han kom och om det var den 'andre dagen och han frågade mig om jag ville hjälpa lite grand, för det var ju; even kaptenen var sjuk! Så! Jag sa: "om det är någonting jag kan hjälpa med, så"! Jag gick fram och bar mat till en del men det var ju onödigt, för 'di kunde ju inte äta – Du vet. And där var mycket mycket sjuka folk!

L: Fick Du lite extra betalt för det då?

Einar: No jag tror inte 'di sa Tack för 'at, men jag hjälpte in any way, så. Det var en pojk som var in one – vad kallar ni det – cabin. Han hade varit hit 'te Amerika och så kom han hem 'te Sverige och så kom han tillbaks och vi talade ju i Göteborg om 'en skulle bli sjuk. "Ja" sa han "det är 'bare ett tag" sa han. "Jag var inte sjuk". Du skulle ha sett 'en. Jag tänkte! Jag trodde han skulle dö!

L: Och Du hade aldrig varit på sjön förr?

Einar: Nej. Nej, inte på en sådan här båt, no.

L: Men det var väl underligt att Du -

Einar: Well – I don't know, det är väl balansen.

L: Jaha.

Einar: Jag var. Jag arbetade ju här i Davenport för ett folk som hade ett hem, well 'di byggde hemmet when jag var med dom, uppe på – uppe i (?) Falls and det är en stor sjö där Du vet and 'di hade ju en - vi hade en 52 fot båt, cruiser Du vet, and det var ju personer som, om vi gick ut ibland, som blev sjuk även där and jag hade aldrig någon känning av det. Så jag vet inte, det är väl balansen, jag vet faktiskt inte vad det är.

L: Så kom Du då in till New York. Hade Du någon kännedom om Frihetsgudinnan när Du såg den första gången? Hade Du läst om den i skolan?

Einar: Om vad?

L: Om Frihetsgudinnan?

Einar: No. Vi såg

L: Du hade aldrig hört talas om det?

Einar: Vi såg den ju, när vi kom in med i New York. Jag tror inte jag hade hört någonting om den.

L: Det var ingen som sa någonting heller eller?

Einar: Nej det minns jag inte att det var, no.

L: Nej.

Einar: And vi fick ju gå igenom Ellis Island.

L: Ellis Island ja. Berätta nu hur det gick till där. Du hade Din hand?

Einar: Ja. Det var doktorn, han såg ju det där, han kunde ju se jag hade tumband.

L: Han tog inte av bandaget?

Einar: Jo det gjorde han nog! Det var ju nästan, det var nästan helt då, lagat Du vet.

L: Vad hade Du fått den skadan genom?

Einar: Jag föll! Jag föll see!

L: Och stukade

Einar: Ja!

L: Och bröt av ett ben eller?

Einar: No. No det bara den hära .. the tendons moved, somehow.

L: På så vis.

Einar: Yes.

L: Så bandaget höll det på plats då?

Einar: Ja. Ja. Men han kunde. Well den här förste doktorn, han var ju lite, well han sa inte att han skulle sända tillbaks mig, men jag menar: han ville förklara sig vad jag skulle göra se. Det var för han gick och fick en doktor som kunde tala svenska.

L: Så det tog lite extra tid då som Du fick vara där, eller?

Einar: No jag gick ju där. Han kanske satte mig på sidan för en 5 minuter eller så, men det var ju doktorer runt där, så det var inga svårigheter.

L: Jaha. Hade Du med Dig Din resväska när Du var på Ellis Island? eller lämnade ni den på båten?

Einar: No Du hade allt med Dig.

L: På Ellis Island?

Einar: Oh yes. Ja. Ja. Vi tog det med oss as vi gick.

L: Hade Du med Dig ett par väskor, eller vad hade Du?

Einar: Jag hade bara en väska.

L: Bara en väska?

Einar: Ja.

L: Det var det mest nödvändiga inpackat där?

Einar: Ja.

L: Du hade inga arbetskläder eller någonting sånt?

Einar: Det tror jag inte no, no.

L: Nej.

Einar: Så det var

L: Vad hade Du packat ner, kommer Du ihåg ungefär?

Einar: Å – underkläder mest, tror jag, kanske ett par extra par skor.

L: Jaha.

Einar: As det var bara en liten kappsäck - så.

L: Och så reste Du då i kostym och överrock och hatt?

Einar: Jaa, å ja.

L: Hade Du filthatt eller hade Du plommonstop, som de säger?

Einar: Nej, jag hade en filthatt.

L: Filthatt.

Einar: Jaa. And jag hade en övercoat, som vi sa i Sverige,

L: Ja.

Einar: en rak, tror jag allt 'di kallar 'at. And – jag hade väl varma kläder, som för det var ju kallt. Jag kommer ihåg när jag kom till Moline. Jag var ju supposed to come in, jag skulle ju komma in på Rock Island-linan, men så köpte jag biljetten i New York själv and .. and Gust hade inte förklarat för mig att det var två: det är ju the Rock Island-line and the CBNQ-line! But the CBNQ goes to Galesburg and then up to Moline and when I .. when I bought – when I köpte biljetten i New York jag visste ju inte åtskillnaden, så jag tog ju vad de gav mig. Well det var en flicka som jag hade blivit bekant med på båten, som skulle också gå till Moline, men när vi 'köm in 'te Chicago så blev vi frånskilda! Jag visste inte orsaken. Så den, sedan, deras tåg gick väl tidigare än vad mitt tåg gjorde. Men 'di tog hand om det, Du vet, så när det var tid för mig så kom han och sa till mig att jag skulle gå på tåget Du vet. Men sen, när jag kom till Galesburg, då kunde jag ju se att inte var Moline and då sa han ju, conductorn, att jag skulle gå av där, men jag ju kunde ju se just att det är Galesburg här. Men jag visste inte vad orsaken var, så jag gick på insidan and det var en annan 'pojke som skulle gå 'te .. 'te Minneapolis, han var också med men jag hade inte 'talt 'te honom förrän vi kom in 'te .. 'te stationshuset där i Galesburg. Well den här stationsmannen där, han kom, han förstod ju att jag var immigrant och 'di var vana vid det. Så han kom and han visade oss att: den 'andre pojken skulle lämna vid, tror jag, kl 6 på morgon and jag fick vänta i Galesburg till kl 10, eller något sånt där. Jag 'köm 'te Moline vid 11-tiden.

L: På kvällen?

Einar: No på

L: morgonen.

Einar: På morgonen ja. Well den här Gust Johnson, han var ju nere vid stationen på morgonen kl 10 och tittade för mig see, för någon orsak jag visste jag skulle komma in till Moline. Well den 'andre flickan, han kände hennes bekant and hon sa 'te 'te Gust att hon visste inte vad som hände 'te mig i Chicago! Så.

L: Så det blev en lång resa för Dig då.

Einar: Ja. Well! Så.

L: Så Ellis Island var inga svårigheter, utan Du kom igenom det utan vidare?

Einar: No. Jag hade inget.

L: Vad var det som gjorde intryck på Dig på Ellis Island? Var det en massa folk som sprang runtom och alla

Einar: Well det var ju många som inte hade sina papper klara, en del hade, en fick ju betala jag tror att vi fick betala 8 American dollar för tax and en del hade väl inte nog pengar och sånt där.

L: Och ni fick betala 8 dollar?

Einar: Yes. Yes, det kommer jag ihåg.

L: På Ellis Island?

Einar: Yes. Ja.

L: Jaha.

Einar: Yes.

L: Du hade inte med Dig pengar att visa upp, 25 dollar och så, utan ?

Einar: Nej jag tror jag hade 83 öre left när jag gick på tåget i

L: i New York?

Einar: Jaa.

L: Det var! Växlade Du svenska kronor till dollar då på Ellis Island eller i New York?

Einar: Ja no jag tror att vi växlade in, för det var ju – det var ju personer som hade gått igenom förut, Du vet, som gick med oss. De var inte svensk.. eller; amerikanska medborgare ännu. Så det var ju alltid personer som kunde visa Dig vad till göra och så.

L: Så Du hade någon som förklarade för Dig vad Du skulle göra?

Einar: Å ja. Ja. Ja.

L: Som Du kunde prata svenska med?

Einar: Ja visst. Ja.

L: För Du kunde ingen engelska?

Einar: Nej! Jag kunde inte ett ord! Men – sen gav de oss en smörgås och sedan visade de oss ju till tåget. Det var ju personer, det var ju allt taget hand om se.

L: Fick ni äta på Ellis Island?

Einar: No, det tror jag inte, jag kommer inte ihåg det.

L: Var fick ni den där smörgåsen? Var det på vägen?

Einar: Den fick vi nog efter vi hade gått igenom, så de visste för säkerhet att vi kunde gå in, som de gav oss där.

L: Så emellan Ellis Island och tillbaka till New York igen, då fick ni smörgås?

Einar: Ja. Ja.

L: Vad kostade den?

Einar: Ja den behövde vi inte betala för.

L: *inte det!*

Einar: Nej. Men på tåget, om Du hade haft pengar, jag tror inte att jag köpte något.

L: Du hade bara 83 öre kvar.

Einar: Ja.

L: Och där fick Du köpa ?

Einar: Ja, på tåget kunde Du köpa mat och så och smörgåsar och vad Du vill.

L: Var det också ett paket med smörgåsar, eller vad var det?

Einar: Njae, det vet jag inte, för jag hade ju inga pengar 'te köpa någonting för.

L: Du åt ingenting då förrän i Moline!

Einar: No.

L: Ingenting! Ifrån New York?

Einar: No.

L: Då skrek det väl i magen? Vad sa Du till Gustav Johnson när han mötte Dig? Bad Du att få ett måltid mat det första Du gjorde?

Einar: Let me tell You. I waited at the station. I (? överhoppat). So I waited there to see him. It was a real dreary day and – Oh I have to head of my story. When I left Sweden, and I went to the church office, that Minister, he had got (?) school in Augustana and he served in some church in Moline.

L: What was his name?

Einar: .. What was his name now?

L: He was in Högsby?

Einar: Yes. Ja.

L: He had gone back to Sweden?

Einar: Ja. And han, han hade fått sin skolning i Augustana och – och – what was his name? And – and – han talade om för mig hur Moline; and Rock Island and Moline and Davenport och 'rivern, hur det

var utlagt and så att an avenue goes east and west and a street goes north and south and which is truth You know in Rock Island. In some cities the streets are laid out like this, but Rock Island and Moline! Okey. So I – så när – efter jag went där, kanske en halvtimme eller lite mer, vid stationen och ingen 'köm dit, så tänkte jag: well kanske jag kan finna vägen 'te huset, jag hade ju adressen. Så jag gick ut och jag fann 4th .. 4:e avenyn i Moline and – and jag gick and jag var slut, men han visade mig husnumren! Jag gick högre. Längre öster Du går, det högre var numret se. Så jag såg jag var on the way. Så jag visste att jag gick i rätt direction. Så 'köm jag till 15 street i Moline! and 4:e avenue där och då kunde jag se 'bankbyggnaden, för den är likadan nu. Så tänkte jag att det kanske är någon bättre chans uppe där to find någon som kan tala svenska. För jag hade inte talat till någon – Du vet. Så jag gick 'öpp där och då, när jag 'köm dit 'öpp, the bank building, jag såg en police man 'kömmer ifrån, utifrån banken. Det var a kind of regnigt, dåligt väder. Så jag gick till honom. Jag 'frågte om jag kunde tala svenska 'te honom och han kunde förstå svenska! Så han visade mig hur 'te gå 5:e avenue upp 'te 7:e street och så gå ner, sa han, så finner Du huset där nere och det gjorde jag! Så jag fann vägen dit själv. Well när jag 'köm till huset, det var ingen hemma! Men en Miss Lind, hon hade, vad de kallar ett boardinghus, på andra sidan av gatan där nere. Så jag, well jag visste att jag var på rätta platsen, så jag var inte bekymrad över det. Så – det var ju bara ett par minuter. Det var en barberare på andra sidan gatan, and hon hade; talade om för honom att jag skulle komma see. Så han kom över, men han kunde inte tala svenska, men han tog mig med till var Miss Lind var. Så 'sante hon mig tillbaks 'te huset och jag fick en sandwich och smörgås och en kopp kaffe, eller vad det var.

L: Det smakade gott. Och Gust Johnson, han arbetade då vid tillfället, så han kom hem senare på kvällen?

Einar: Ja. Ja han kom hem.

L: Var arbetade han någonstans?

Einar: Ute på gjuteriet, ett foundry in East Moline, that's where he did get me a job.

L: Tillhörde det John Deere?

Einar: Ja.

L: John Deere?

Einar: Uni. Uni Melbow.

L: Union?

Einar: Uni Melbow.

L: Union Melbow?

Einar: Ja. Melbow.

L: Melbow.

Einar: Well.

L: Det övertogs av John Deere senare?

Einar: Oh det var – det was ägt av John Deere then.
Det var ju ägt för många år. 'Di hade väl byggt that foundry.

L: Jaha. Det var namnet på det då: Union Melbow?

Einar: Ja Uni Melbow yes.

L: Jaha.

Einar: Ja. See Melbow, det står för casting – You know.

L: Jaha.

Einar: You know det är för att det kalibrerar casting och Melbo casting and we don mostly melbow work there.

L: Jaha.

Einar: Ja.

L: Han hade arbetat där i många år då?

Einar: Han hade arbetat där i hela sitt liv.

L: Ja, men när Du kom, hur länge hade han varit där då?

Einar: Well han 'köm över in första delen av -23.

L: Jaså, så han hade varit där i två år tidigare då ja.

Einar: Så han. Ja. Ja.

L: Kunde han tala engelska då vid det tillfället?

Einar: Han kunde tala nog när jag 'köm dit, så han kunde hjälpa mig Du vet.

L: Så han ordnade till ett arbete för Dig?

Einar: Ja visst. Ja.

L: Du låg över natt och dagen därpå så gick ni ner?

Einar: No. Well. Jag 'köm på fredag eftermiddag and han hade arbetat då and then personalpersonen där, för Uni Melbow. Han var född i det här landet men han kunde tala svenska, så han. Å – vid nio-tiden på morgonen. Jag gick med honom in 'te 'te 'foundryt där och sen vid nio-tiden, då gick Gust med mig ner 'te 'te var 'personalifficen var. And den här – jag minns inte hans namn nu – jag känner honom efter det för många år, but Han kunde tala svenska, så han hjälpte mig. Jag fick doctor examination där.

L: Jaså.

Einar: Jaha.

L: Då fick Du visa fram handen igen?

Einar: Ja visst. Men det gick ju! Ja.

L: Vad pratade ni om när ni var tillsammans över lördag och söndag, Du och Gust? Vad var det han ville veta? Ville han ha hälsningar hemifrån om hur det stod till?

Einar: Å ja. Jag kände ju hanses mor.

L: Du hade med Dig hälsningar då?

Einar: Ja.

L: Ifrån henne?

Einar: Ja. Ja.

L: Jaha.

Einar: Ja.

L: Vad sa han om förhållandena? Sa han att det var bra arbete han hade eller?

Einar: Well. När jag 'köm då, då var det ju rätt så bra! And det var ju bra. Well. I 'foundryt, där var det väl bra för många år då, troligen till in när Depression come on. Se jag hade 'te lämna för det.

L: Så när Du kom ner på måndag då på detta arbetet, Du hade ingen kännedom om sådant arbete?

Einar: Nej. Nein.

L: Vad sa dom då, att Du skulle kunna börja? Kunde förmannen prata svenska till Dig eller?

Einar: Nej, det han var. Väl; han var född i det här landet, han var en belgare: Danielson was hes name. Han var en belgare, men han visade mig ju!

L: Belgare?

Einar: Ja.

L: Och hette Danielson!

Einar: Daniels.

L: Oh Daniels.

Einar: Yes. Ja.

L: Å ja.

Einar: Ja. And he was born in this country but he was! I think he was used to show people that couldn't talk, because he showed me.

L: Han pratade med fingrarna?

Einar: Jaha. Ja. Yes. And he come and (?) around and – and then efter he had showed me making – I don't know if You know what a mold, – You know how they do that? After he had done two or three of them, then he let **me try it** – You know. That's how I learned. And the first days – You know – You were on D-Rate. All boys there, in the foundries, is piece work, You know, incentive, You know.

L: Jaa ja.

Einar: But; the first few days – You know – I think they did pay me 45 cents an hour.

L: 45 cents an hour.

Einar: Ja.

L: Och Du behövde inte tillhöra en union?

Einar: No, they didn't have any union then. They

L: Inte alls?

Einar: None; none, what so ever at that time. Later on, after I left there, I never did belong to the union there. I worked there until 1928.

L: Jaså I tre år!

Einar: Ja, tre år.

L: Men då var Du fullt utlärd?

Einar: Å ja! I, I

L: Det var ett bra arbete?

Einar: Å – jag tjänade så goda pengar. Jag. Första delen, första tiden jag var där efter jag blev bas, så jag förstod mig på 'at lite grand, så gjorde jag kedjor. And – there är ju a kind of – jag vet inte if You - have You ever seen – har Du varit I sådana här depåer?

L: Nej.

Einar: The iron into the molds You know and all that. Well that was – well! You had to be careful. The sand had to be perfect and .. and .. and when You poured the iron, You had to have hot iron, You know. So You had three kits at the furnace – You know You could go ahead to anybody that were (?

). But I worked in that kind of work until in the early part of -28 and this Daniels You know, he (?) dependable person and he had a – they had a job as a drag tew, for a (?) on the mow. I don't know, have You ever seen the end of a mow?

L: Yes.

Einar: They called it the drag tew.

L: Drag tew ja.

Einar: Ja var – were the (?) goes back and forth in You know. And they had made them on, what they call a bench. (? Överhoppat).

L: So they were molded then in a form?

Einar: Yeah.

L: All those?

Einar: Yes. No! No know, just the tew.

L: The tew was molded?

Einar: Yeah. Ja. And I tell You: they had made the drag tew on what they called a bench molding. Well (? Överhoppat). So – they had an enormous order on this job and they wanted somebody to work night! And this Daniels, You know, he asked me, because he knew; if I was promised to do it, I would work at them, and be there, You know. Okey: so I done that. I agreed to a change You know. Well – I didn't have him as a foreman any more. I had a different foreman You know. But, at the time, I knew that it took a lot of iron to cool those molds. Förstår Du vad?

L: Ja.

Einar: Ja. So – they promised me that they would give me help. All right. So I came in in the evening You know, when the rest of them quitted You know and I sat up my mold, or my flour, but I could ever (?) iron, You know and they did give me help, once in awhile I got a little help You know. But I made good money! I could have made 10 dollars a day and you know that was good money in them days, but I couldn't pour it out to much see.

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar:

L:

Einar: